

Vlaki za partizane

Posameznih organizacij OF, ki jih opisujemo v našem glasilu ni mogoče primerjati, kajti vsaka je imela svoje posebnosti, izvirajoče iz njihovega strokovnega dela. Med vsemi strokovnimi organizacijami OF, ki so bile organizirane v matične odbore je imela najodličnejše mesto železničarska. Tako pomembna je bila, da je v strogo namenski organizaciji, v kateri je moral vsak odigrati vlogo, ki mu je bila namenjena, dobila status rajona in s tem neposredno povezavo z najvišjim vodstvom Ljubljane.

Peter Zlatnar mlajši se spominja da so komunisti postali »jedro« OF. Zaradi izredno širokega obeležja OD pa so delali tudi z demokratičnimi nacionalisti in katoličani, z vsemi, ki so bili proti okupatorju. »Sprva smo pridobivali le posameznike, v delavnicah in v oddelkih smo postavljali zapuščnike, ki smo jim natančno pojasnili namen in naloge OF. Ti so

pridobivali spet svoje sodelavce in dobre znance. Zanimivo je, da se je takoj brez pridržkov vključila tako imenovana stara generacija, to se pravi starejši železničarji, ki so sodelovali ali celo vodili štrajk železničarjev, in doživeli Zaloško cesto. Kot da je v njih spet oživel borbeni duh, ki je v letih monarhofske diktature nekako zamrl.

Ena prvih večjih sabotaž, prevrnjena lokomotiva števil. 23-012 v Zeleni jami v Ljubljani 1. febr. 1942; izvedel jo je Jože Gruđen, delavec v kurilnici v Ljubljani po predhodni pripravi strojevodje Hamdije Šemrda. Storičev niso odkrili. (slika iz kataloga z naslovom »Železničarji v revoluciji«)

Posebno množično so se železničarji vključevali v narodno osvobodilno gibanje jeseni 1941, zlasti pa spomladi 1942. Kot piše Anka Vidovič-Miklavčič v obsežni monografiji o slovenskih železničarjih pod italijansko okupacijo v ljubljanski pokrajini je manjši del železničarjev postal z rastočim okupatorjem nasiljem poleti 1942 manj aktiven, vendar je osvobodilno organizacijo še dalje moralno in materialno podpiral in predstavljal zanesljivo zaledje in sile, na katere so se lahko naslonili višji organi OF.

V času nemške okupacije je bilo organiziranih v OF okoli 400 železničarjev, tako da je okroglo vodstvo za Ljubljano lahko vsaj enkrat mesečno pošiljalo preko železnice poročilo o razmerah v ljubljanski vodstvu narodno osvobodilnega gibanja za Slovenijo. Prej, v času italijanske okupacije, pa so železničarji opravljali skoraj vse prevoze zbranega materiala za partizane; po približnih ocenah ga je bilo za 30 vagonov.

Železničarji so kvarili vagonne in povzročali sovražniku izgube tam, kjer si jih je najmanj želel. Njihovi transporti so kasnili in izgubljali prednost hitrega premika, s tem pa so bili vojaško taktično oslavljeni. Poleg tega so železničarji obveščali partizane kakšen tovar vozijo posamezne sovražne vlakovne kompozicije. Ob osvoboditvi Ljubljane je bil sestavljen vrhovni izvršilni in eksekutivni železniški odbor OF, ki je prevzel vodstvo in zavarovanje železnic, s tem, da je organiziral Narodno zaščito, ki je stražila, obveščevalna služba pa je skrbela, da se v organizacijo ne bi vrnili »sovražni elementi«.

LOJZ TRŠAN

IZLET PO SLOVENSKI BENEČIJI

Ura polpretekle zgodovine

Krajevni odbori ZB NOV Majda Vrhovnik je že v juniju pričel pripravljati enodnevni izlet borcev v Slovensko Benečijo, v področje torej, kamor odhajamo redkeje, kjer pa je mnogo točk, ki spominjajo na narodnoosvobodilni boj in kjer živi veliko naših ljudi.

Tehtna ura polpretekle zgodovine V zgodnjih jutranjih urah smo se 18. septembra odpravili proti italijanski meji z velikim Kompasovim avtobusom. Bilo nas je 52 in vsak se je zase pripravil na srečanja, ki jih je tega dne pričakoval.

V Čedadu smo doživeli prijetno presenečenje. Ustavili smo se pred sedežem Slovenske kulturne zveze, kjer nas je pričakoval Izidor Predan, znani kulturni in politični delavec s svojimi sodelavci. V kratkih, a jasnih obrisih nam je prikazal bližnji preteklost in problematiko sedanjega trenutka. Iskren aplavz in skromno darilo sta bili z naše strani zahvala in priznanje ne le odločnemu borcu za pravice naših rojakov, temveč tudi vsem onim, ki skupaj z njim vztrajajo pri osveščanju roja-

kov in izpolnjevanju globalne zahteve Slovencev.

Srečanje s tovarišem Predanom in njegovimi sodelavci je bilo nadvse primeren uvod v nadaljevanje naše poti po Benečiji. Po zaslugi Joške Ošnjaka, ki nam je sproti živo in izredno barvito pripovedoval o zgodovini tamkajšnjih Slovencev in o boju partizanskih enot na tem področju, smo podrobno spoznali čas pred prvo svetovno vojno, med obema vojnama in onega od 1941–1945. Njegova pričevanja je nekajkrat zanimivo dopolnil nekdanji komandant XXX. divizije tovariš Albert Jakopič-Kajtimir. Obiskali smo

znameniti samostan na Stari gori, katerega menihi so med zadnjo vojno sodelovali z VOS Briško-beneškega odreda, po vojni pa je bil tam center italijanskih obveščevalcev za delo proti Jugoslaviji.

Poklonili smo se tudi pred dvema grobiščema v Trbilju in Sv. Lenartu in položili nanju cvetje. Tu nas je pričakal in pozdravil župnik dr. Emil Cenčič, ki nam je prav tako kot v Čedadu tovariš Predan pripovedoval o težkem položaju Slovencev v teh krajih. Preko Sv. Kvirina in Kobarida smo se v večernih urah vrnili v Ljubljano.

Izlet, ki je bil več kot izlet. Bil je prava tehtna in temeljita ura naše polpretekle zgodovine. Vsi udeleženci smo se vračali, čeprav utrujeni od vtisov, zadovoljni in z željo, da se čimprej vrnemo tja, med naše ljudi.

STAŠA CVETKO

PRVA SEJA DELEGATOV NOVOIZVOLJENE SKUPŠČINE KS GRADIŠČE

Pripombe na programske zasnove

Na prvi seji so se 25. septembra zbrali novoizvoljeni delegati skupščine krajevne skupnosti Gradišče. Na predlog KK SZDL je bila za predsednico skupščine izvoljena Marija Grčar, dipl. pravnik, za njenega namestnika pa Veroljub Maksimovski, dipl. ing. elekt. Skupščina tvori delegatsko bazo za delegacijo SIS materialne proizvodnje, zato bo imela nekoliko številnejše predsedstvo, ki bo obravnavalo gradivo in delegiralo delegate v omenjene sise.

Poročilo o delu sveta krajevne skupnosti v zadnjem mandatnem obdobju je podal predsednik sveta KS dr. Albin Wedam. Klavara-Lesjak Kosenka je dodala še poročilo sveta potrošnikov. Na vprašanje glede namembnosti lokalov v novi stavbi na Igriški 6–8 je bilo poudarjeno znano stališče krajevne skupnosti, da nasprotujemo odpiranju novih gostinskih lokalov in podpiramo takšno obrtno dejavnost, ki bo koristila krajanom.

Ing. Vladimir Čadež, predsednik komisije za urejanje prostora in varstvo okolja pri svetu KS je odgovoril na vprašanje glede nameravane pozidave Hrovatinovega vrta. Pojasnil je, da smo v juniju dobili obvestilo o razgrnitvi programskih zasnov ureditve posameznih krajev v mestu, med katerimi je tudi Hrovatinov vrt. Vsi krajanji so dobili obvestilo, da si v prostorih skupščine občine Ljubljana Center lahko ogledajo ta načrt. Naši krajanji so se v velikem številu odzvali in dali vrsto odklonilnih pripomb na predlagano zasnovo – gradnjo hotela in ureditev pešpoti. V planu občine Ljubljana Center doslej Hrovatinov vrt sploh ni bil zajet.

Angelca Likovič, ravnateljica osnovne šole Majda Vrhovnik je prikazala tesno sodelovanje šole s krajevno skupnostjo. Poudarila je, da šola ne bi mogla uspešno izvajati svojega programa brez sodelovanja z družbeno-političnimi organizacijami in samoupravnimi organi v KS ter z delovnimi organizacijami v KS, med katerimi zavzema prvo mesto Iskra kot pokrovitelj šole.

Predsednik KK SZDL dr. Marko Polič je po razpravi izrekel priznanje članom sveta KS za uspešno in dobro opravljeno delo v preteklem mandatnem obdobju in predlagal razrešnico. Delegati so izvolili nove člane sveta krajevne skupnosti in za predsednika sveta ponovno izbrali dr. Albina Wedama.

A. Z.

KS Stara Ljubljana

Teden otroka in samoprispevek – Društvo prijateljev mladine je pripravilo pester program za Teden otroka. Tako so otroci VZ Stara Ljubljana razstavili svoje izdelke v izloži Državne založbe Slovenije in IUV, učenci OŠ Janez Levca pa v izloži Ljubljanske banke in Doma. V društvu so razpravljali o programu IV. samoprispevka in ga v vseh pogledih podprli. Podpora utemeljuje s pričakovanjem, da bo vsem skupaj, zlasti pa še mladi generaciji z ureditvijo programa zagotovljeno delo in življenje v čistem in zdravem okolju.

Rdeči križ in samoprispevek – Odbor Rdečega križa je 22. septembra pozitivno ocenil akcijo za uvedbo IV. samoprispevka. Zlasti se je zavzel za sanacijo grajskega pobočja, ki predstavlja zaradi drsenja tal veliko nevarnost za prebivalce v starih hišah pod hribom. Na seji so se med drugim tudi dogovorili, da bo redna akcija za zbiranje starega papirja 9. oktobra.

KS Josip Prašnikar

Seja predsedstva KK SZDL – Na seji 30. septembra je predsedstvo določilo delegata za sejo občinske konference SZDL in strnilo v predlog pripombe in pobude iz javne razprave o programu za IV. samoprispevek, podane na zboru delovnih ljudi in občanov ter sveta in skupščini delegatov KS. Dogovorili so se, da bo seja delegacije za delegiranje delegatov za zbor KS 23. oktobra. Na njej bodo obravnavali predlog besedila programa za IV. samoprispevek, v katerem bodo obrazložene oziroma upoštevane pripombe in pobude iz javne razprave. Zato na njo vabijo čim širši krog krajanov.

Kako smo v KS gospodarili v prvem polletju? – Na skupni seji skupščine delegatov KS in sveta KS 24. septembra so obravnavali rezultate gospodarjenja v krajevni skupnosti v prvem polletju letošnjega leta. Žal so delegati lahko ugotovili, da so izdatki večji od prihodkov. Pričakujejo, da bo izguba sanirana z rebalansom občinskega proračuna. Delegati so določili volilne odbore za izvedbo referenduma, ki skupaj štejejo 12 članov.

Poslovni prostori – V zvezi z namembnostjo poslovnih prostorov na Nazorjevi ulici št. 3 in 10 so se delegati skupščine KS odločili tako:

– za pridobitev prostorov na Nazorjevi 3 se potegujeta dva interesenta: urar in serviser (brušenje nožev, popravilo čevljev in podobno). Že prej je bila dana podpora za urarstvo, vendar so delegati menili, naj o namembnosti razpravlja še svet potrošnikov KS;

– poslovni prostor na Nazorjevi 10 je odkupil zasebnik, ki želi odpreti mlečno okrepčevalnico. Delegati so izrazili bojazen, da se bo namembnost okrepčevalnice kasneje izrodila v vse kaj drugega, zato dajejo pobudo, naj poprej podata svoje mnenje še hišni svet in svet potrošnikov KS.

DPM sprejelo program dela – Vsaj dvakrat mesečno bodo v prostorih KS potekale naslednje aktivnosti: dokončanje lutk in priprave za lutkovno predstavo, igranje ure ali sprehodi (sankanje, če bo zapadel sneg), izdelovanje ptičjih krmilnic, spuščanje zmajev, ki jih naredijo otroci sami, nabiranje kostanja, vključevanje v program Pionirske knjižnice, seznanjanje z ljudskimi instrumenti. Ob Novem letu bodo z lutkovno igravo gostovali v DO Tekstil, pripravili srečanje z dedkom Mrazom in priredili razstavo slik, kipcev ter zanimivih reči, ki jih bodo otroci naredili v času dejavnosti. V DPM bodo z veseljem sprejeli vsako mnenje staršev o delu društva in njihove pobude, saj medsebojno sodelovanje gotovo daje poročito za uspešno nadaljnje delo.

Izlet z Makalanco – Društvo prijateljev mladine je 1. oktobra organiziralo za otroke zanimiv in poučen izlet z Makalanco po Ljubljani. Pod strokovnim vodstvom prijazne vzgojiteljice, so se otroci med vožnjo seznanili z zgodovino Ljubljane in z okoljskimi objekti.

Veselo je bilo sveda še večje, ko so otroci izvedeli, da je vožnja zastoj. Povrhu tega pa sta jim zakonca Košir pripravila še pravo presenečenje. Obdarila sta jih z reklamnimi kapami Kolinske in s proizvodi Sumija. Za to njuno gesto se jima iskreno zahvaljujemo.

SILVA ŠUC

KS Poljane

Pestri dnevi upokoencev – Letošnji dnevi upokoencev Poljan potekajo v času od 6. do 18. oktobra. V okviru športnih tekmovanj se bodo upokoenci pomerili v šahu in streljanju. Osemdesetletniki se bodo srečali predvidoma 14. oktobra. Društvo upokoencev Ljubljana–Poljane je povabilo krajanje, ki jih veseli pripravljanje dobrih jedi, da so s svojimi izdelki sodelovali na kulinarčni razstavi, ki je bila 13. oktobra v družbenem centru KS Poljane. Povabilo je tudi žene, ki so v letošnjem letu ali kdaj prej pletle, kvačkale, vezle ali naredile kakšne druge ročne izdelke, da so se s temi izdelki udeležile razstave ročnih del, ki je v KS Od 14. do 18. oktobra. Pestremu dogajanju v Dnevih upokoencev se je pridružil še izlet v »neznano«, ki je bil 8. oktobra. V začetku meseca je bila tudi popoldanska operna predstava za člane društev upokoencev občine Ljubljana Center.

Sprejemanje prijav za letovanje upokoencev – Društvo upokoencev Ljubljana Poljane sprejema rezervacije za letovanje upokoencev Slovenije v Izoli samo še za december. Za silvestrovanje je možna rezervacija za najmanj pet dni, vendar opozarjajo, da se silvestrovskega menija plača posebej. Društvo že sprejema rezervacije za prihodnje leto, vendar ne za čas od 5. do 21. januarja, saj bo takrat dom zaradi popravil zaprt.

Za vse, ki se zanimajo za izlete, ki jih organizira Društvo upokoencev, še ena razveseljiva novica: v novembru bo še en izlet (=martinovanje), ki v programu izletov za letošnje leto ni bil napovedan.

Kako živijo krajanji stari nad 65 let? – Komisija za socialno skrbstvo, otroško in zdravstveno varstvo je skupaj z Višjo šolo za socialne delavce začela že aprila izvajati anketo, ki zadeva krajanje stare nad 65 let. Študenti obiskujejo starejše prebivalce Poljan, ugotavljajo razmere v katerih živijo, beležijo njihove želje in stališča o stanovanjskih problemih, o tem, kako bi želeli preživljati svojo starost in podobno. Predvidevajo, da bo analiza na podlagi ankete narejena v prvi polovici prihodnjega leta.

Krajanji bi morali sami najti pot v KS – Z oktobrom se bodo ponovno pričela redna enkrat tedenska dežurstva članov Komisije za socialno, otroško in zdravstveno varstvo, pri katerih jim bodo pomagali tudi študenti Višje šole za socialne delavce. Da med krajanji ne bi vnašali nepotrebne zmede z novim urnikom, bodo najverjetneje, tako kot lansko leto, dežurstva ob četrtkih. V Komisiji pravijo, da so ljudje potrebni pomoči, vendar je narobe to, da jih morajo iskati člani Komisije, namesto da bi krajanji sami našli pot v KS. Zato upajo, da bo Komisija tudi preko dežurstev ustvarila bolj živ stik s krajanji.

Tudi borci imajo redna dežurstva – Krajevni odbor ZB 24 talcev ima redna dežurstva v svojih prostorih na Poljanah. Njihove člane lahko najdete v krajevni skupnosti vsak četrtek med 17. in 19. uro.

Koliko je otrok v KS? Poljansko društvo prijateljev mladine in komisija za socialno, otroško in zdravstveno varstvo pripravljata popis otrok starih od sedem let. Izvedeti želijo, koliko je najmlajših prebivalcev te krajevne skupnosti, oziroma koliko je bodočih osnovnošolcev.

MILICA GOJANOVIC

DOGOVORI

Ustanovitelj in izdajatelj je Občinska konferenca SZDL Ljubljana Center.

Glasilo je leta 1979 dobilo srebrno priznanje Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Izdajateljski svet:

Ivo Bernard (predsednik), člani: Lojze Bukovac, Lojze Cepuš, Srečko Čož, Sreten Dimitrijevič, Hilda Herzog, Liljana Kranjc, Marko Polič, Ksenija Preželj, Stane Zupančič in Darko Rajačić.

Uredniški odbor:

Niko Isajević (glavni in odgovorni urednik), Matija Čož (tehnični urednik), Jurij Popov, Srečko Čož, Miša Vidic, Alojz Tršan, Ksenija Preželj, Bojan Lubej, Marjan Ciglic in Aleša Meško.

Izhaja štiriinšestdesno v 15.000 izvodih. Rokopisov ne vračamo.

Uredništvo: Kardeljeva 8, p. p. 191. Tel.: 214-296, 223-509 in 223-510. Žiro račun pri SDK Ljubljana 50101-678-47644, OK SZDL Ljubljana Center.

Tisk: ČGP »Delo«, Likozarjeva 1

Glasilo prejemajo vse družine v občini brezplačno na domove.

Naslednja številka Dogovorov izide 28. oktobra